

LAATSTE UPDATE: WOENSDAG 31 OKTOBER 2018

Over GenX en PFOA

Wat is GenX?

GenX is een fluorhoudende stof die gebruikt wordt bij de productie van teflonlagen die onder meer in anti-aanbakpannen zitten. GenX is een nieuwe, zorgwekkende stof die in het oppervlaktewater kan worden aangetroffen, waarvoor nog geen (wettelijke) richtlijnen bestaan.

Waarvoor wordt GenX toegepast?

Er is een aantal toepassingen bekend waarbij GenX kan vrijkomen in het milieu. Denk bijvoorbeeld aan:

- Vuilafstotend maken van textiel;
- Smeermiddel in sloten (met een sleutel) en voor kettingen;
- In elektronica, om oppervlakken heel glad te maken (bijvoorbeeld de voetjes van computermuizen);
- Teflontape voor het gasdicht maken van leidingen;
- Teflonlagen voor anti-aanbakpannen

Wat is PFOA?

PFOA is een chemische stof die van nature niet in het milieu voorkomt. De stof is gebruikt voor producten om oppervlakten te beschermen, zoals de behandeling van tapijten en kleding, coatings voor kartonnen verpakkingen en anti-aanbak lagen. De Europese Unie heeft geconcludeerd dat PFOA ophoopt in het lichaam, niet afbreekbaar is in het milieu, een effect op de voortplanting heeft en mogelijk kankerverwekkend is. Daarnaast zijn effecten op de lever bekend. Wel geeft het RIVM aan dat deze effecten alleen mogelijk voorkomen bij een hoge, langdurige blootstelling aan de stof PFOA.

Waar zijn GenX en PFOA aangetroffen in Helmond?

Eind november 2017 zijn verhoogde concentraties GenX aangetroffen bij de rioolwaterzuiveringen in Eindhoven en Aarle-Rixtel. Hierover is gecommuniceerd door de Waterschappen (Aa en Maas, De Dommel) en de minister van Infrastructuur en Waterstaat. De vondst van verhoogde concentraties GenX was voor Waterschap Aa en Maas en Waterschap de Dommel aanleiding om aanvullend onderzoek te doen om de bron te achterhalen. Enerzijds zijn er extra monsters genomen van het rioolwater, anderzijds is er met een vragenlijst onderzocht bij welke bedrijven de stof GenX gebruikt wordt in het productieproces.

Uit het onderzoek is gebleken dat de bron van de concentratie in de rioolwaterzuivering in Aarle-Rixtel afkomstig is uit Helmond, namelijk bij het bedrijf Custom Powders op bedrijventerrein Hoogeind. Custom Powders verwerkte drie maal per jaar in opdracht van bedrijf Chemours (gevestigd in Dordrecht) de stof GenX. In maart jl. heeft het bedrijf de gemeente Helmond officieel laten weten geen materialen meer te verwerken die GenX bevatten. Het bedrijf heeft in september laten weten dat het contract met Chemours verbroken is. Er worden dus geen GenX-houdende stoffen meer verwerkt in Helmond. In de eerste fase van het onderzoek van gemeente Helmond naar het grondwater, de bodem en het slib is er vooral rondom het bedrijfspand een hoge vervuiling geconstateerd. Het onderzoeksrapport en de publiekssamenvatting kunt u lezen op de website

www.helmond.nl/genx

Is er ook GenX of PFOA aangetroffen in het drinkwater?

Voor de gemeente Helmond is de bescherming van de gezondheid van onze inwoners het allerbelangrijkste. Waterleidingbedrijf Brabant Water heeft onderzoek laten uitvoeren naar het voorkomen van GenX in drinkwater afkomstig van alle grondwaterbronnen. In geen van de bronnen is GenX aangetroffen.

Hoe komt GenX en PFOA in de omgeving terecht?

Uit de eerste fase van het onderzoek is gebleken dat de verspreiding vooral via de schoorsteen heeft plaatsgevonden. We vinden namelijk rondom het bedrijf de hoogste concentraties GenX en PFOA. Hoe verder bij Custom Powders vandaan, hoe minder van de stoffen er terug te vinden zijn in grond, grondwater, oppervlaktewater en slib. Er is nu een goed beeld van de maximale verspreiding in de overheersende windrichting. Er is nog aanvullend onderzoek nodig om in alle windrichtingen de grenzen van de verontreiniging nauwkeuriger in beeld te brengen. Dit onderzoek wordt begin 2019 afgerond.

PFOA in zwemwater Berkendonk

Kan ik veilig zwemmen in Berkendonk?

Ja, dat kan. Bij het huidige gebruik van de zwemplas Berkendonk is er geen risico. Ook niet als u daar in de zomerperiode elke dag gaat zwemmen. Dat geldt zowel voor volwassenen als voor kinderen. Daarbij baseren wij ons op onderzoek van het RIVM.

Kunnen kinderen veilig zwemmen in Berkendonk?

Ja, de conclusie dat het huidige gebruik van Berkendonk geen risico's met zich meebrengt geldt zowel voor volwassenen als voor kinderen. Uw kinderen kunnen veilig zwemmen in Berkendonk, ook als ze dat deze zomerperiode elke dag doen.

U zegt dat het veilig is om te zwemmen, maar het RIVM stelt ook dat de aangetroffen waarden boven de landelijke advieswaarden voor oppervlaktewater zitten. Hoe kan het dan veilig zijn?

Het RIVM heeft gekeken naar de situatie waarbij mensen in het water van Berkendonk gaan zwemmen. Daarbij zijn ze er vanuit gegaan dat mensen meer dan drie uur in het water liggen en regelmatig een slok water binnenkrijgen. De hoeveelheid PFOA die mensen dan binnenkrijgen via inslikken, huidcontact en inademing blijft ruim onder de grens van wat je dagelijks binnen mag krijgen. Daarmee is zwemmen veilig. Ook elke dag en ook voor kinderen. Zie voor meer informatie [dit nieuwsbericht](#) op de website van de GGD.

Waar kan ik terecht met vragen over GenX/PFOA en gezondheid?

Op de website van de GGD treft u een lijst met [veelgestelde vragen](#) aan.

Waarom houdt de gemeente recreatieplas Berkendonk open? Neemt u hiermee geen risico's met de gezondheid van de inwoners?

De gezondheid van onze inwoners staat te allen tijde voorop. Er is nu geen reden om Berkendonk te sluiten. Daarbij baseren wij ons op het onderzoek dat de experts van het RIVM hebben gedaan. Zij concluderen dat er geen risico's zijn voor de gezondheid en dat het veilig is om te zwemmen in Berkendonk.

Activiteiten gemeente Helmond

Wat heeft de gemeente Helmond gedaan om GenX en verspreiding ervan te voorkomen?

Na het constateren van de verhoogde concentraties GenX heeft de gemeente Helmond de volgende acties ondernomen:

- Direct contact gezocht met het bedrijf Custom Powders en de meetresultaten voorgelegd.
- Opdracht gegeven aan de Omgevingsdienst Zuidoost Brabant (ODZOB), om samen met het bedrijf het verwerkingsproces te analyseren op kwetsbaarheden en deze, waar mogelijk, te verbeteren. Het bedrijf heeft inmiddels aan alle adviezen van de ODZOB gehoor gegeven.
- Brief aan de minister van Infrastructuur en Waterstaat verzonden met het verzoek om met spoed een norm vast te stellen voor concentratie GenX in het oppervlaktewater en ons te ondersteunen in de verdere aanpak voor het bedrijf en met een handelingsperspectief richting onze inwoners.
- Naar aanleiding van de resultaten heeft de afgelopen maanden meerdere keren overleg plaatsgevonden met Custom Powders. Het tegengaan van risico's voor volksgezondheid en milieu stond daarbij voor de gemeente altijd voorop. Er is een strakke lijn uitgesproken en een maatwerkvoorschrift opgelegd. Mede hierdoor heeft Custom Powders besloten niet langer materialen te verwerken die GenX bevatten en zelfs het contract met Chemours op te zeggen.

Wat gaat gemeente Helmond nu doen?

- Onder regie van het ministerie van I&W wordt een versnelde procedure gestart om GenX te bestempelen als zeer zorgwekkende stof (ZZS-status).
- Om in de toekomst uitstoot als die van PFOA en GenX te kunnen voorkomen, heeft gemeente Helmond onderzocht hoe de uitstoot heeft kunnen plaatsvinden, wat de gevolgen zijn en welke vervolgstappen moeten worden gezet. U kunt het onderzoeksrapport en de publiekssamenvatting lezen op www.helmond.nl/genx. De resultaten van het vervolgonderzoek (fase 2) en het moestuinonderzoek worden begin 2019 verwacht.
- Er is uit voorzorg een onderzoek opgestart naar de aanwezigheid van PFOA en GenX in de moestuinen aan de Sluisdijk in Helmond. De resultaten hiervan worden verwacht begin 2019.
- Ten slotte wordt onder regie van het Rijk het onderzoek voortgezet naar de totale keten van GenX in Nederland. Hierbij is de gemeente Helmond nauw aangesloten.

Welke onderzoeken worden door andere partners uitgevoerd?

Omdat Custom Powders ook voedingsmiddelen heeft verwerkt heeft de NVWA monsters genomen van producten die binnen dit bedrijf zijn behandeld. Dit om te checken of hier wellicht ook stoffen in worden aangetroffen. Daarnaast onderzoekt de NVWA of uitstoot van de stof GenX invloed heeft op de gewassen in de omgeving.

Gaan jullie de kosten verhalen op het bedrijf?

De kosten die voor onder meer het onderzoek zijn gemaakt, zullen moeten worden betaald. Samen met de andere overheidspartners werken we als gemeente in dit dossier nauw samen, waarbij ook de vraag over het verhalen van de kosten op de bestuurlijke tafel ligt. Onze eerste zorg is nu echter het onderzoek en het tegengaan van de ontstane situatie.

Onderzoek en waterzuivering

Verwijdert de rioolwaterzuivering GenX? De rioolwaterzuiveringen verwijderen deze stoffen niet uit het water. GenX (FRD-903) is een zeer goed in water oplosbare stof. Daarvoor werken de door de waterschappen gebruikte biologische zuiveringstechnieken niet of nauwelijks. De stof blijft in oplossing en gaat door de zuivering heen. Biologische afbraak vindt niet plaats.

Hoe is onderzocht welk bedrijf de bron is?

De vondst van verhoogde concentraties GenX was voor Waterschap Aa en Maas en Waterschap de Dommel aanleiding om aanvullend onderzoek te doen om de bron te achterhalen. Enerzijds zijn er extra monsters genomen van het rioolwater, anderzijds is er met een vragenlijst onderzocht bij welke bedrijven de stof GenX gebruikt wordt in het productieproces. Uit het onderzoek bleek dat de bron van de concentratie in de rioolwaterzuivering in Aarle-Rixtel afkomstig is uit Helmond, namelijk bij het bedrijf Custom Powders op bedrijventerrein Hoogeind. Custom Powders heeft aangegeven drie maal per jaar in opdracht van bedrijf Chemours (gevestigd in Dordrecht) de stof GenX te verwerken. Inmiddels zijn zij gestopt met de verwerking van GenX. Dit hebben zij in maart jl. officieel aan de gemeente laten weten.

Waarom leidt het aantreffen van GenX tot bezorgdheid bij instanties?

Dit soort incidenten maakt duidelijk dat het belangrijk is dat we aandacht hebben voor opkomende stoffen in het oppervlaktewater. Richtwaarden ontbreken vaak nog en de exacte effecten voor mens en dier zijn soms nog niet direct duidelijk, hoewel het RIVM wel uitspraken heeft gedaan over de gevolgen van de concentraties in Helmond (zie elders in deze Q&A). Ook in het regeerakkoord wordt voor deze opkomende stoffen aandacht gevraagd. Dit vraagt om een gezamenlijke aanpak waarin het Rijk samen met regionale waterbeheerders, gemeenten, producenten en consumenten aan een oplossing werkt.

Wanneer is de norm voor oppervlaktewater beschikbaar?

Wij zijn van mening dat de stof GenX niet thuishoort in het oppervlaktewater. Wij betreuren de huidige situatie en hebben er bij het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat op aangedrongen dat normen voor oppervlaktewater beschikbaar moeten komen. Het RIVM zal de komende periode nader onderzoek doen naar de stof GenX. Kwalificatie van de stof en het opstellen van een norm maakt hiervan deel uit.

Wat gaat er gebeuren als Gen-X wordt aangemerkt als zeer zorgwekkende stof?

Verandert dat iets in de productie of in het gevaar dat we als inwoners lopen?

Onder regie van het ministerie van I&W wordt een versnelde procedure gestart om GenX te bestempelen als zeer zorgwekkende stof (ZZS-status). Er is nu nog niet bekend wat dit eventueel betekent voor de productie en verwerking van GenX. Wel heeft het RIVM aangegeven dat er op dit moment geen risico's voor de volksgezondheid lijken te bestaan, bijvoorbeeld voor het recreëren in oppervlaktewater. Onderzoek in opdracht van Brabant Water heeft bovendien aangetoond dat zich in Helmond en omgeving geen GenX in het drinkwater bevindt. U kunt dus kraanwater blijven drinken.